

Lavinia Valeria Lefterache

JUSTIȚIA PENALĂ ÎN CAZUL MINORILOR

Note de curs pentru studii de master
Științe penale aprofundate

Universul Juridic

București

-2011-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2011, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA
FI COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE
SEMNĂTURA ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE
PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LEFTERACHE, LAVINIA

Justiția penală în cazul minorilor / Lavinia Valeria

Lefterache. - București : Universul Juridic, 2011

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-614-4

343.915(498)(094)

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.665**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL

telefon: **021.314.93.15; 0726.990.184**

DISTRIBUȚIE:

tel./fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15 %**

ABREVIERI

I. Tratatе, cursuri, monografii citate frecvent

- Antoniu** – Antoniu, George, *Vinovăția penală*, ed. a II-a, Ed. Academiei Române, București, 2002.
- Antoniu, Explicații** – George Antoniu, coordonator, Antoniu George, Costică Bulai, Constantin Duvac, Ioan Griga, Gh. Ivan Mitache, Ioan Molnar, Ilie Pascu, Viorel Pașca, Ovidiu Predescu, autori, *Explicații preliminare ale noului Cod penal*, vol. I, articolele 1-52, Ed. Universul Juridic, București, 2010.
- Bulai** – Bulai, Costică; Bulai, Bogdan, *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2007.
- Comentariu C. pen.** – *Codul penal*, ed. îngrijită și adnotată de Georgina Bodoroncea, Irina Kuglay, Lavinia Lefterache, Ionuț Matei, Iuliana Nedelcu, Francisca Vasile, Ed. C. H. Beck, Colecția Coduri comentate, București, 2007.
- Constituția, comentarii** – *Constituția României revizuită – comentarii și explicații*, coordonatori: Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu. Autori: Dana Apostol Tofan, Flavius A. Baias, Viorel Mihai Ciobanu, Valerian Cioclei, Ioan Condor, Anastasiu Crișu, Ștefan Deaconu, Andrei Popescu, Sorin Popescu, Bianca Selejan-Guțan, Milena Tomescu, Verginia Vedinaș, Ioan Vida, Cristina Zamșa, Ed. C. H. Beck, București, 2008.
- Dongoroz** – Dongoroz, Vintilă, *Drept penal* (reeditarea ediției din 1939), Ed. Societății Tempus și Asociația Română de Științe Penale, București, 2000.
- Dongoroz I, II** – Vintilă Dongoroz; Siegfried Kahane; Ion Oancea; Iosif Fodor; Nicoleta Iliescu; Constantin Bulai; Rodica Stănoiu; Victor Roșca, *Explicații teoretice ale Codului penal român, partea generală*, ed. a II-a, vol. I (2003); vol. II (2003), Ed. Academiei Române, Ed. All Beck, București, 2003
- Istoria dreptului românesc** – *Istoria Dreptului Românesc*, în trei volume, coordonator Ioan Ceterchi, volumul II, partea întâi, responsabili de volum: Dumitru Firoiu, Liviu P. Marcu, secretar științific și coordonator tehnic: Liviu P. Marcu, autori: Barbu B.

Berceanu, Maria Dvoracek, Dumitru Firoiu, Valentin Al. Georgescu, Vasile Gionea, Nicolae Grigoraș, Alexandru Herlea, Iosif Kovacs, Liviu P. Marcu, Ioan Matei, Damaschin Mioc, Ovid Sachelarie, Petre Strihan, Valeriu Șotropa, Ion Vântu, Romulus Vulcănescu.

Jurisprudență – Jurisprudența instanței supreme în unificarea practicii judiciare (1969-2008) ediție îngrijită de Lavinia Lefterache, Iuliana Nedelcu, Francisca Vasile, Ed. Universul Juridic, București, 2008.

Mitrache – Mitrache, Constantin; Mitrache, Cristian, *Drept penal. Partea generală*, ed. a VIII-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2010.

Practica judiciară penală – Coordonatori: Antoniu George, Constantin Bulai. Lucrare elaborată de George Antoniu, Constantin Bulai, Rodica Mihaela Stănoiu, Avram Filipaș, Constantin Mitrache, Vasile Papadopol, Cristina Filișanu, *Practica judiciară penală*, vol. I, *Partea generală* (art. 1-51 Codul penal), Ed. Academiei RSR, București 1988.

II. Baze de date juridice

- Curia – www.curia.europa.eu, site-ul oficial al Curții de Justiție
- portal.just.ro – www.portal.ro, Portalul instanțelor de judecată – bază de date online aparținând Ministerului Justiției
- HUDOC – baza de date a Curții Europene a Drepturilor Omului, <http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case-Law/HUDOC/HUDOC> + [database/www.echr.coe.int](http://www.echr.coe.int), site-ul oficial al Curții Europene a Drepturilor Omului
- www.mpublic.ro – site-ul oficial al Ministerului Public
- www.scj.ro – site-ul oficial al Înaltei Curți de Casație și Justiție

III. Publicații periodice

- AUB – Analele Universității din București
- B. Of. – Buletinul Oficial
- BC – Revista „Buletinul Casației”

BCA	– Revista „Buletinul Curților de Apel”
B. J.	– Buletinul Jurisprudenței
CDP	– Caiete de drept penal
CJ	– Revista „Curierul Judiciar”
Dreptul	– Revista „Dreptul”
C. P. J.	– Culegere de practică judiciară
Juridica	– Revista „Juridica”
J. Of.	– Jurnalul Oficial
M. Of.	– Monitorul Oficial al României, Partea I
P. R.	– Revista „Pandectele Române”
R. D. P.	– Revista de Drept Penal
R. R. D.	– Revista Română de Drept

IV. Instanțe

CC	– Curtea Constituțională
C. Ap.	– Curtea de Apel
CEDO	– Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CEJ	– Curtea Europeană de Justiție (Curtea de Justiție a Comunităților Europene)
Comis. EDO	– Comisia Europeană a Drepturilor Omului
CSJ	– Curtea Supremă de Justiție
ÎCCJ	– Înalta Curte de Casație și Justiție
TS	– Tribunalul Suprem
Trib.	– Tribunalul
Trib. Mun. București	– Tribunalul (Municipiului) București
Trib. jud.	– Tribunalul județean
Jud.	– Judecătoria

V. Coduri și alte acte normative

CR	– Constituția României
C. civ.	– Codul civil
C. com.	– Codul comercial
Convenția	– Convenția Europeană a Drepturilor Omului
C. fam.	– Codul familiei
C. fisc.	– Codul fiscal
C. muncii	– Codul muncii

C. pen.	– Codul penal
C. pr. civ.	– Codul de procedură civilă
C. pr. pen.	– Codul de procedură penală
H. G.	– Hotărârea Guvernului României
N. C. pen.	– Noul Cod penal
O. G.	– Ordonanța Guvernului României
O. U. G.	– Ordonanța de urgență a Guvernului României
TCE	– Tratatul Comunității Europene
TUE	– Tratatul de la Maastricht

VI. Referiri la practică judiciară, denumiri de acte normative, hotărâri judecătorești

alin.	– alineat
art.	– articol
c.	– contra
d.	– decizie
Dî	– Decizie de îndrumare a Plenului Tribunalului Suprem
d. pen.	– decizie penală
par.	– paragraf
pct.	– punct
RIL	– recurs în interesul legii
s. p.	– secție penală
sent. p.	– sentință penală

CAPITOLUL I

Dispoziții de drept penal aplicabile minorilor

§ 1. Codul penal actual

§ 2. Noul Cod penal

§ 3. Legea penală mai favorabilă

§ 4. Reguli privind minorii, decurgând din convenții internaționale

§ 5. Sancțiuni aplicate minorului care nu răspunde penal

§1. Codul penal actual

1. Vârsta răspunderii penale. Codul penal actual este rezultatul unui proces îndelungat de reflecție a legiuitorului asupra evoluției istorice a limitelor și consecințelor răspunderii penale în cazul minorilor.

Problema răspunderii făptuitorilor minori a fost, începând cu dreptul roman, strâns legată de evoluția discernământului în raport cu vârsta celui în cauză (*infantia, proximitas pubertates*)¹. Dreptul feudal românesc, *Cartea Românească de Învățătură* (Vasile Lupu, 1646) și *Îndreptarea Legii* (Matei Basarab, 1652), reglementa minoritatea ca pe o cauză de înlăturare sau atenuare a pedepsei.

Astfel, *Îndreptarea Legii* prevedea *coconii de tot și cu totul se iartă, orice greșeală ar greși, coconii fiind cei care nu împliniseră vârsta de 7 ani;*

---

¹ Ortansa Brezeanu, *Minorul și legea penală*, Ed. All Beck, București, 1998, p. 7: Referitor la minorul delincvent, legea romană distingea între *impuerus* (cei care nu împliniseră vârsta de 14 ani, pentru băieți respectiv 12 ani pentru fete) și *puberus*, stabilind că cei care făceau parte din prima categorie au o răspundere diminuată. În conformitate cu normele edictate de Justinian, cei care depășeau vârsta copilăriei (șapte ani) erau asimilați infractorilor majori, dacă săvârșeau fapte prevăzute de legea penală, pe considerentul că vârsta era depășită de pericolozitate (*malitia supplet aetatem*).

Între 7-14 ani pentru băieți și 7-12 ani pentru fete, minoritatea era o cauză de atenuare a pedepsei, iar între 14-20 ani pentru băieți și 12-25 ani pentru fete se institua un regim sancționator atenuant, *mai puțin se vor certa la toate greșelile*, cu excepția faptelor deosebit de grave (de exemplu, paricidul), care atrăgeau aceeași sancțiune ca a majorilor².

Regulile instituite prin cele două pravile subzistă până în secolul al XIX-lea, când limitele răspunderii penale sunt modificate din nou. *Condica Criminalicească* (Codul Șuțu-Sturdza din 1826)³ și *Condica Criminală* (Codul Ghica-Știrbei din 1852)⁴ prevedeau că anterior vârstei de 8 ani minorii nu răspund penal, iar între 8-15 ani răspundeau atât atunci când se dovedea că au acționat *fără pricepere și fără cugetare*, caz în care minorii erau încredințați părinților spre supraveghere și îngrijire, dar și dacă acționau *cu pricepere*, când *după firea și mărimea crimei și vinei* se stabilea atât pedeapsa (de la trei luni la trei ani), cât și locul de executare. Minorii între 15-21 ani răspundeau penal, indiferent de forma vinovăției.

Codul penal de la 1865 reglementa minoritatea între cauzele care apără de pedeapsă sau micșorează pedeapsa (Titlul VI). Intrarea în vigoare a *Codului penal de la 1865* aduce instituirea unei prezumții absolute de incapacitate penală pentru minorii sub 8 ani (articolul 61) și o prezumție relativă de lipsă de *pricepere* pentru minorii între 8-15 ani. Minorul răspundea penal doar atunci când a lucrat *cu pricepere* (articolul 62), minoritatea fiind însă și o stare de atenuare de pedepsei (art. 62). Dacă prezumția era răsturnată, minorul care săvârșise o faptă prevăzută de legea penală era încredințat părinților pentru supraveghere și educare sau trimis la mânăstire, după natura faptei comise. Între 15-20 ani minorii răspundeau penal, dar minoritatea reprezenta o stare de atenuare a pedepsei. Casa de corecție din legislația franceză din care se inspira codul era înlocuită în legislația română de mânăstire⁵.

Începând de la *Codul Penal Carol al II-lea* criteriul *discernământului* înlocuiește ca fundament al răspunderii penale criteriul *priceperii*, din *Codul penal de la 1865*, precum și pe cel al *dezvoltării morale și intelectuale* din *Novela penală* (1908) aplicabilă în Transilvania.

---

² *Îndreptarea legii*, 1652, republicată, Ed. Academiei R. P. R. București, 1962.

³ Maria Dvoracek, Petre Stihan, în *Istoria dreptului românesc*, vol. II, partea I, p. 316.

⁴ Maria Dvoracek, Petre Stihan, *op. cit.*, vol. II, partea I, p. 315.

⁵ Maria Dvoracek, Petre Stihan, *op. cit.*, vol. II, partea I, p. 316.

Codul penal de la 1936 fixează majoratul penal la 19 ani (articolul 138), stabilind că anterior vârstei de 14 ani, *perioada copilăriei*, minorul nu răspunde penal. Între 14-19 ani (*adolescența*) minorul nu este responsabil pentru infracțiunea săvârșită, afară de cazul când se dovedea că, în momentul săvârșirii, a acționat cu discernământ (articolul 139 alineatul 2). Conceptul de minor include, în viziunea Codului, copilul (minorul sub 14 ani, care nu răspunde penal) și adolescentul (minorul între 14 și 19 ani). Pentru cei care au acționat fără discernământ, sunt prevăzute măsuri cu caracter preventiv, educativ, tutelare și de protecție (articolul 140) care *încetează când copilul sau adolescentul a împlinit vârsta de 21 de ani* (articolul 142).

Adolescenților care au acționat cu discernământ li se puteau aplica măsuri de siguranță (libertatea supravegheată, educația corectivă) sau pedepse (mustrarea, închisoarea corecțională, detențiunea simplă). Dictatura regală aduce un regim sancționator mai aspru, reflectat și de răspunderea penală a minorilor. Principalele modificări aduse Codului penal prin Legea din 24 septembrie 1938, în materia minorității, au fost: înlocuirea noțiunilor de copil și adolescent cu aceea de minor, *Minor este acela care nu a împlinit vârsta de 18 ani* (articolul 138), coborârea vârstei de la care se răspundea penal (de la 14 ani la 12 ani) și a majoratului penal (de la 19 ani la 18 ani). Deși în doctrina penală, după 1938 termenul de minor din dreptul civil, a înlocuit în materie penală pe cel de copil sau adolescent, din 1990, sub influența documentelor internaționale, legislația română folosește și noțiunea de copil, sinonimă cu cea de minor, dând prioritate sferei sociologice a noțiunii, față de cea juridică. Înlocuirea termenului nu este doar o opțiune terminologică, fiind reflectată astfel tendința apărută sub influența doctrinei *Noii apărări sociale* de depenalizare a dreptului penal cu privire la făptuitorii minori.

Codul penal de la 1969 stabilește vârsta răspunderii penale la 14 ani. Vârsta a fost menținută în toate modificările ce au urmat.

În Codul penal actual, aspectul *intelectiv* al răspunderii penale (minorul trebuie să fie în măsură să își dea seama de caracterul acțiunii sau inacțiunii sale) este completat de cel *volitiv* (minorul să fie stăpân pe acțiunile sau inacțiunile sale). Condițiile sunt verificate în raport de vârsta minorului la data săvârșirii faptei. Criteriul vârstei minime cerute de lege pentru a răspunde penal este întregit astfel de

condițiile psihice ale răspunderii penale. Calitatea de subiect activ al infracțiunii presupune deci atât aptitudinea biopsihică a persoanei de a înțelege și de a-și asuma obligațiile de comportare prevăzute de normele dreptului penal, cât și capacitatea de a-și stăpâni și dirija în mod conștient actele de conduită, în raport cu acele exigențe⁶.

Pentru a fi tras la răspundere penală, legea impune ca făptuitorul să își fi dat seama de acțiunile sau inacțiunile sale și să fi putut fi stăpân pe ele. Anterior vârstei de 14 ani, capacitatea minorului de a înțelege și a voi, de a-și da seama de caracterul socialmente periculos și de a-și manifesta conștient voința, este exclusă. Lipsa discernământului, anterior vârstei de 14 ani, în materie penală, constituie o prezumție absolută, *juris et de jure*. Proba contrarie nu este permisă, chiar dacă, din modul concret de săvârșire a faptei, ar rezulta că minorul este bine dezvoltat fizic și psihic. Ficțiunea juridică, incapacitatea făptuitorului în materie penală anterior vârstei de 14 ani, decurge din faptul că acesta nu a atins gradul necesar de maturizare a facultăților sale intelective și volitive.

Limitele răspunderii penale sunt stabilite, *de lege lata*, în articolul 99 C. pen. Anterior vârstei de 14 ani minorul nu răspunde penal (prezumție absolută de lipsă a discernământului), între 14-16 ani minorul răspunde penal numai dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ (prezumție relativă de lipsă a discernământului), între 16-18 ani minorul răspunde penal (prezumție relativă de existență a discernământului, similar cu situația făptuitorului major).

Existența discernământului are relevanță egală pentru dreptul penal și cel procesual penal. Fapta aceluia care, la data săvârșirii acțiunii sau inacțiunii, nu împlinise vârsta de 14 ani nu este infracțiune. Împotriva celor care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală, anterior vârstei de 14 ani, se pot lua doar măsuri de ocrotire, plasamentul sau supravegherea specializată, prevăzute de Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.

Sancțiunile penale sunt aplicabile minorilor care aveau la data săvârșirii faptei între 14-16 ani, doar dacă se dovedește că au acționat

---

⁶ Mitrache, *op. cit.*, p. 208.